

KÖNYVTÁRAK ÉS TÁJÉKOZTATÁSI INTÉZMÉNYEK

Nemzeti könyvtárak

01/238

FOOT, Mirjam M.: Moving the British national collections = LIBER Q. 10.vol. 2000. 3.no. 387-392.p.

A British Library állományának költöztetése

Költözés; Megőrzés; Nemzeti könyvtár; Tervezés

A média sokszor – és gyakran meglehetősen pontatlanul – tudósított az új British Library építéséről, de nemigen esett szó a 250 kilométert kitevő állomány tíz különböző helyről történő átköltöztetésének hatalmas feladatáról. A fenyegető káoszt a raktározási politika és a számítógépes rendszer kialakítása, valamint a lebonyolításhoz szükséges pénzügyi tervezés tette elkerülhetővé. Az építés elhúzódságának javára írandó, hogy elegendő időt biztosított erre a tervezési folyamatra.

Évekbe telt, míg felmérték az állomány nagyságát, és elhatározták, melyik állomány hová fog kerülni a költözés után. Ennek megtörténte után kisebb állomány-áthelyezéseket hajtottak végre, melyek egyben a nagy mozgás főpróbái is voltak. Itt fény derült a számítógépes rendszer működési rendellenességeire, a költöztető cégek megbízhatóságára és a személyzet felkészültségére. A pénzügyi tervezést a feladatok aprólékos és minden kívánalmat figyelembe vevő felmérése előzte meg. Ezután kerülhetett csak sor a tenderezetésre, az árajánlatok bekérésére. Az érdeklődők elküldték referencia-munkáik listáját, bemutatták pénzügyi helyzetüket és javaslatukat a költözés ütemezésére. Az ígéretes jelentkezőket meghívták a könyvtárba, hogy szemé-

lyesen is felbecsülhessék a várható nehézségeket. A döntésben egy kiváló projektvezető és tanácsadó cég is részt vett. A tender-bizottságnak a könyvtár és minden költözés előtt álló részleg vezetője tagja volt. A részlegvezetők mindegyike megfogalmazta a saját állományának költözésére vonatkozó kritériumokat. Más és más igényei voltak a nyomtatott könyvek, a térképek és földgömbök, a hangzó anyagok, a festmények, a régi könyvek, a kéziratok, pecsétek és a többi dokumentum szállításának és elhelyezésének. Végül öt szállító cégre esett a választás, amelyek minőség, tapasztalat, ár, munkavédelmi előírások betartása és a biztonság szempontjából a legmegfelelőbbnek találtattak. A könyvtárosok a költözés minden mozzanatát ellenőrizték, sőt, a különösen értékes dokumentumokat személyesen kísérték új otthonukba.

A nagy vándorlásnak hat fő fázisa volt, melyek összesen három évig tartottak, 1996-tól 1999-ig. A legnagyobb gondot persze a British Museum London központjában elhelyezkedő épületéből való exodus jelentette, ahol ráadásul a költözéssel egy időben nagyszabású átalakítási munkálatok is folytak. (Nem csoda, hogy a BM-beli kollégákkal való viszony a költözés végére meglehetősen feszültté vált.)

Hogy a gigászi feladatot értékelhessük, álljon itt néhány adat. A könyvállomány átszállítása 400 napot vett igénybe, ami napi 340 méter könyv mozgatóját jelentette. A ritka könyvek napi 120 méterének átvitele 211 napig tartott, a térképeké 7 hónapig. A legheroikusabb munka talán a sokféle méretű és anyagú, nagyon óvatosan kezelendő, értékes kéziratok mozgatója volt, ami 114 napot vett igénybe,

napi 100 méteres sebességgel. Ehhez külön számítógépes rendszert használtak, mely a könyvekénél sokkal részletesebb információkat szolgáltatott.

Az egyik legfontosabb cél az volt, hogy az állomány épségben érjen rendeltetési helyére. A BL állományvédelmi részlege részletes és igen gondos útmutatót állított össze a szállító cégek számára, és ezeket az előírásokat szigorúan be is tartatták velük. A csomagolás, a be- és kirakodás alatt végig jelen voltak vagy a könyvtár saját biztonsági őrei, vagy az erre szerződött cégek emberei. A szállítási útvonalat jó előre megtervezték, és arról letérni, vagy azt megszakítani nem lehetett, a szállítóleveleket pedig rigorózusan ellenőrizték. Mindennek meglett az eredménye: egy képen és egy antik bútordarabon kívül minden teljes épségben vészelte át a költözést.

A tapasztalat a legjobb tanítómester. A leszűrt tanulságok segíthetik azok munkáját, akik csak most tervezik könyvtáruk költöztetését. Létfonosságú például egy projekt-központ felállítása. Az előre nem látható zökkenők miatt ugyanis feltétlenül szükség van egy felelős testületre, amellyel bármikor kommunikálni lehet. Biztosítani kell a szállítók munkáját felügyelő könyvtárosok gyakori váltását, ugyanis nincs unalmasabb dolog, mint hosszú órákig esőben állni az utcán a munkások sürgés-forgását figyelve. Hasznos volt a nagyméretű dokumentumok előzetes elkülönítése, hiszen ezek csomagolása és az új helyen való elhelyezése is külön eljárást igényelt, amely így nem késleltette a többi dokumentum mozgását. Nagyon sikeresnek bizonyult a szállító cégek és a könyvtár munkatársainak előzetes kiképzése. Világossá vált, hogy megfizethetetlen volt a jól felkészült, határozott és kreatív könyvtárosok jelenléte azokban a helyzetekben, ahol azonnali intézkedésre volt szükség. A munkavédelmi előírások betartására már a tendereznél nagy hangsúlyt fektettek. A szinte balesetmentes költözés igazolta ennek jogosságát is. Nagy tanulság az is, hogy ha nem ragaszkodtak volna megsza-

kítás nélküli szolgáltatásokhoz, és jó előre bejelentik, hogy a könyvtár a költözés miatt egy évig zárva tart, hatékonyabban és kevesebb bonyodalommal végezhetnék volna el ezt a gigászi munkát. És ez esetben valószínűleg kevesebb frusztrált, elégedetlen olvasóval kellett volna szembesülniük a költözés három éve alatt.

(Fazokas Eszter)

Egyetemi és felsőoktatási könyvtárak

01/239

TOLPPANEN, Bradley P. – MILLER, Joan – WOODEN, Martha H.: An examination of library World Wide Web sites at medium-sized universities = Internet Ref. Serv. Q. 5. vol. 2000. 2.no. 5-17.p. Bibliogr. 10 tétel.

Közepes nagyságú amerikai egyetemek könyvtári webhelyeinek vizsgálata

Egyetemi könyvtár; Felmérés [forma]; Hatékonyság; Honlap

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A cikk annak a tanulmány az eredményeit mutatja be, amelynek során 133, közepes nagyságú amerikai egyetem könyvtárának webhelyeit vizsgálták. Minden egyes helyet megvizsgáltak, és a jellemzőiket feljegyezték. 31 alap-komponenst azonosítottak; ezek a vizsgált könyvtáraknak csak a felében voltak meg. A tanulmány a következőkre mutatott rá: a webhelyek navigációs lehetőségein és szerkezetén javítani kell; csak olyan anyagokat kellene kiadni a webhelyre, amelyekhez hozzáférnek és ame-

lyeket használnak; a hagyományos könyvtárhasználati oktatáson kívül nagyobb súlyt kellene fektetni az online képzésre és a virtuális könyvtárbeutatókra.

(Autoref.)

Lásd még 239, 251, 254, 260, 269, 278, 284, 305

Közművelődési könyvtárak

01/240

WILLIAMSON, Matthew: Social exclusion and the public library: a Habermasian insight = J.Librariansh. Inf. Sci. 32.vol. 2000. 4.no. 178-186.p. Bibliogr.

A társadalmi kirekesztés és a közkönyvtár: Habermas gondolatának tükröződése (az oktatási és információs szerep előtérbe kerülése a szórakoztató és kultúrákövetítő szereppel szemben)

Hátrányos helyzetű olvasó; Közművelődési könyvtár

A szerző a közkönyvtárak szerepét vizsgálja, különös tekintettel a társadalmilag hátrányos helyzetű csoportokkal kapcsolatban. Főleg John Stuart Mill és Jurgen Habermas munkáira támaszkodik. Habermas különösen nagy hangsúlyt fektetett a közkönyvtárak részrehajlás nélküli szolgáltatásaira. A szerző véleménye szerint a közkönyvtárak fő problémája annak veszélye, hogy oktatási és információs szerepének átdefiniálása következtében csökkenni fognak szolgáltatásai a szórakoztatás és a kultúra területén.

(Autoref. alapján)

01/241

WOJCIECHOWSKI, Jacek: Smutki małych bibliotek = Bibliotekarz. 2001. 3.no. 6-8.p.

Lengyelország: a kiskönyvtárak bánatai

Könyvtárpolitika; Közművelődési könyvtár

A települési és intézményi „véghelyeken”, ahol már semmi nincs, a kiskönyvtár még megtalálható. A kiskönyvtár a legszámasabb könyvtártípus. A legtöbb olvasót–használót a kiskönyvtárakban található. A kiskönyvtárak között egyaránt vannak közművelődésiek, iskolaiak (pedagógiaiak) és felsőoktatásaiak. Felszereltségük, műszaki ellátottságuk általában hagyományos, bár esetenként előfordulnak olyanok is, amelyek korszerű berendezést és felszereltséget mondhatnak magukénak.

A kiskönyvtárak legfőbb értéke az atmoszféra. Ott a könyvtárosnőt Kazia asszonynak vagy Marzena asszonynak hívja mindenki, s valamennyi olvasót is a keresztnevéen szólítanak meg. A műveletek formalizálása ezekben a kis intézményekben alig-alig fordul elő. Róluk mindenki bizvást állíthatja, ez az én könyvtáram. Bennük minden az, ami: az információ az információ, a hasznosság az hasznosság. A könyvtárosnők találékonyak: amit nem tudnak szolgáltatni saját állományukból, azt más könyvtárak állományából „ügyeskedik ki” – tüneményes gyorsasággal, mivel kellő ismeretekkel, kapcsolatokkal és ékesszólással rendelkeznek. A kiskönyvtáros hivatásra seholy sem képeznek ki. A kiskönyvtárak valóságos könyvtárak: jó bennük tartózkodni, használni őket.

Ennek ellenére az e kategóriába tartozó intézmények száma évről-évre fogy: a közművelődésieket nagyobb könyvtárakba olvasztják be, az iskolaiak száz számra vegetálnak, a felsőoktatásiaktól elszívják az állománygyarapítási keretet. A kiskönyvtárakat sem a gazdaságpolitika, sem a könyvtárügyi elit nem szereti, s ennek „kinyilvánításához” a hatályos jogszabályok minden segítséget megadnak.

A szakmai elit virtuális könyvtárakról értekezik, ami a kiskönyvtárak számára olyan, mint a hátba döfött kés. „Vajha agyonvirtualizálnátok” – fakad ki az elit e magatartásának láttán a referált

cikk szerzője: Aztán még hozzáteszi: „Az általános politikai kilátásokban nyoma sincs a kiskönyvtáraknak. Nem észlelhető sehol sem, hogy megvolna az akarat a kiskönyvtárak fennmaradásához szükséges elemi feltételek biztosítására. Az egyetlen remény, hogy az én látóképességem gyenge.”

(Futala Tibor)

Lásd még 263, 295, 313-314

Tudományos és szakkönyvtárak

01/242

FENELONOV, Evgenij Alekseevič: Universal'nye naučnye biblioteki v XXI veke = Bibliotekoved. 2000. 6.no. 10-14.p.

Az általános tudományos könyvtárak a 21. században

Általános tudományos könyvtár

Jelenleg kb. 10-15 évre lehet előre látni a könyvtári-könyvtárügyi fejleményeket. Ám ennek a szemrevételnek gondosnak-alaposnak kell lennie, mert a „futó pillantások” nyomán hiányos-hibás jövőképek mehetnek át a szakmai köztudatba. Az új ezredév ösztönző alkalmat szolgáltat a legkülönbélebb részletek és könyvtári „tartományok” várható fejlődésének meghatározásához. Az általános tudományos könyvtárak szerepkörüknel fogva nemcsak megérdemlik, hanem egyenesen megkívánják, hogy jövőjükkel foglalkozunk.

Az oroszországi általános tudományos könyvtárak az átalakulás legnehezebb éveiben bebizonyították: jelentős társadalmi szükségletet elégítenek ki, mégpedig olyaténképpen, hogy jellegüket és feladatrendszerüket semmiféle kényszernek vagy csábításnak hatására sem adták fel.

Egyébként maga a terminus technicus Oroszországban csak az utóbbi években honosodott meg, főként jogszabályozási szükségletek nyomására. A szovjet éraban az autonóm köztársasági, a regionális és a megyei könyvtárakat fejlesztették általános tudományos könyvtárakként, miközben nem így hívták őket. Ez azonban nem tesz semmit: a szóban forgó könyvtárak akkor is általános tudományos könyvtárként működtek, és működnek most is.

Regionális gyűjtőkörükből következik: a könyvtárak érdemben látták és látják el földrajzi hatókörükben a kultúra vonatkozásában az információs központ szerepét. További információs központi kijelölésekre azonban nem szabad pályázniuk. Erre nincs se pénzük, se személyzetük. Elképzelni is ijesztő, ha ezek a könyvtárak gyűjtőkörük valamennyi szegmense vonatkozásában információs központi szerepkört kapnának.

Ezzel szemben e könyvtártípusban is szükség van a maximális számítógépesítésre, telekommunikációra, általában a legkorszerűbb technikára. Különböznem volnának képesek arra, amit a kor támaszt velük szemben, nevezetesen a központi katalogizálás megvalósítására, az állomány mélyebb tartalmi feltárására, a referenz-szolgálat megerősítésére, a könyvtárközi kölcsönzés hatékonnyá tételére és a gyűjtőkori munkamegosztás tökéletesítésére.

Jelenleg az általános tudományos könyvtárak küszködnek az egyetemi-főiskolai olvasók számának ugrásszerű növekedésével, ami a sebtében történt, könyvtár nélküli felsőoktatási intézményalapítások nem kívánatos következménye. Az általános tudományos könyvtár nem tankönyvtár, s ha ennek megfelelően gyarapítana hosszú időn keresztül, torzulás következne be gyűjteményeiben.

Az általános tudományos könyvtáraknak természetesen gyűjteniük kell – hatókörüknek megfelelő minőségben és féleségben – az ún. nem hagyományos dokumentumokat is, az elektronikus dokumentumkínálatot is beleértve. A szórakoztató

elektronika gyűjtése és szolgáltatása elől azonban el kell zárkozniuk.

Az elmondottak dokumentálják: az általános tudományos könyvtárak „biztosan állnak a lábukon”. Nem szabad velük „hazárdírozni”. Viszont megfelelő jogi és pénzügyi támogatásukról is gondoskodni kell.

(Futala Tibor)

01/243

COHEN, Ari: ESL: Engineering Societies Library: end of a special library = Sci.Technol.Lib. 19.vol. 2000. 1.no. 3-20.p. Bibliogr.

A világ egyik legnagyobb szakkönyvtárának (Engineering Societies Library, ESL) megszüntetése

Megszűnés -könyvtáré; Szakkönyvtár -műszaki

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerzhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

1998. június 12-én az Engineering Societies Library (ESL) bezárta kapuit. E könyvtár, melyet a 20. század 20-as éveiben alapítottak, a világ egyik legnagyobb szakkönyvtárává fejlődött. A jelen cikk a következő kérdésekkel foglalkozik: a könyvtár problémái a 80-as és a 90-es években, a létszámleépítés, a bezárásról való döntés és az állomány szétosztása más könyvtárakba. Az ESL állományának legnagyobb része a Linda Hall Library-ba (Kansas City), a Wheeler gyűjtemény egy része (elektromosság, mágnesesség) pedig a New York Public Library-ba került.

(Autoref.)

Iskolai könyvtárak

01/244

GARDNER, Carrie: School libraries and filtering = Libr.Admin.Manage. 15.vol. 2001. 1.no. 23-25.p.

Az iskolai könyvtárak és a hálózat tartalmának szűrése

Cenzúra; Iskolai könyvtár; Számítógép-hálózat

Az iskolai könyvtárak fő feladata a minőségi irodalom, a tanulást támogató információk, az információ kezelésével kapcsolatos ismeretek és a később, felnőttkorban használható ismeretek biztosítása.

Az internethez való iskolai hozzáférés biztosítása a könyvtárak számára egyedülálló lehetőséget kínál ahhoz, hogy a fiatalok óriási mennyiségű fontos – és olykor felesleges – ismerethez férhessenek hozzá; ennél fogva a tanárok, a könyvtárosok és a fiatalok idejük zömét már nem az információkeresésre, hanem az információk értékelésére és hasznosítására fordítják. A tantervi témák némelyike (pl. a hálbüntetés kérdése) kínos lehet a szülők számára, de tárgyalásukra szükség van, hiszen ezek ismerete kihat a tanulók gondolkodására és majd felnőtt életére. A nyolcadikosok már foglalkoznak a lőfegyverek korlátozásának és a terhességmegszakításnak a problémájával, más tantárgyak során pedig felmerül az AIDS és a többi nemi betegség kérdése is. A szerző gyakorló könyvtárosként azt tapasztalta, hogy a fiatalok a szükséges információk keresése közben ritkán csábulnak el más webhelyekre; a szükséges ismereteket el tudják választani a használhatatlanoktól, ha jártasak a navigálásban és az internet használatában.

Az egyes iskolákban igen különböző módon szabályozzák a diákok internetes hozzáférését:

- korlátlan hozzáférést biztosítanak,
- szűrőt alkalmaznak (1999-ben az iskolák 58,3%-a élt ezzel a megoldással),
- szűrőt alkalmaznak mindenütt, csak az iskolai könyvtárban nem,

- szülői engedélyhez kötik az internetezést,
- a diákokkal a használat szabályait tartalmazó nyomtatványt íratnak alá,
- csak a tanárok internetezhetnek,
- nem használják az internetet.

A tizenkét évfolyamos oktatásnak az a célja, hogy a fiatalokat felkészítse a produktív állampolgári életre; és minden arra utal, hogy a hétköznapi problémák megoldásához és a teljes élethez elengedhetetlen az interneten való eligazodás képessége. Ez a képesség nem öröklődik: a gyerekeket meg kell tanítani, hogyan reagáljanak a fajgyűlöletre, az erőszakra, a szexuális jellegű információkra és a többi – pozitív vagy negatív – magatartásformára, amellyel a való életben vagy a virtuális térben találkozhatnak. Nagyon fontos, hogy minden diák megtanulja, hogyan kell használnia, értelmeznie és – időnként – figyelmen kívül hagynia azt, amivel az interneten találkozhat. Ha az iskolai könyvtár nem vérteti fel a gyerekeket ezekkel a képességekkel, azt kockáztatja, hogy másutt, egy barát, a nagymama, a közkönyvtár vagy éppen az iskolai könyvtár számítógépén fognak próbálkozni, anélkül, hogy meg tudnának bírkózni mindazzal, amit ott látnak.

(Hegyközi Ilona)

01/245

MURRAY, Janet: School libraries and special education: an evaluation = Aust.Lib.J. 49.vol. 2000. 4.no. 357-362.p.

Iskolai könyvtárak és speciális oktatás: egy ausztrál felmérés eredményei

Beteg olvasó; Felmérés [forma]; Iskolai könyvtár; Szolgáltatások

Kiválasztott angol, ausztrál és kanadai iskolákban kísérték figyelemmel, hogy az oda járó valamilyen szempontból fogyatékos gyermekek hogyan szereznek információt, hogyan használják/használhatják az iskolai könyvtárakat. A négy évig tartó kutatás rendkívül különböző tapasztalatokat eredménye-

zett, ezek azonban nem voltak összefüggésben sem az országgal, sem az iskola, vagy a környezet jelle gével. Hogy mennyire veszik figyelembe e fogyatékos tanulók igényeit, illetve, hogy mennyire alkalmazkodnak lehetőségeikhez, az – a fizikai körülményektől eltekintve – elsősorban a pedagógusokon és az iskolai könyvtároson múlik.

Megfelelő kommunikációt és kooperációt kell kialakítani a gyógypedagógusok (ill. a fogyatékos tanulókkal foglalkozó pedagógusok) és az iskolai könyvtárosok között. Ha a könyvtárosnak van valamilyen tapasztalata vagy gyakorlata a fogyatékosok tekintetében, készebb igényeik megértésére, de ehhez tanfolyamok is hozzásegíthetik. Sok múlik az iskola kultúráján, a fogyatékosokat befogadó légkörén és az ezt kezelő politikán. A könyvtárnak is ehhez a légkörhöz és politikához kell igazodnia. Mivel a – többnyire – csak néhány fogyatékos tanuló különleges igényeire az iskolai könyvtár állománygyarapítása nem tud teljes mértékben tekintettel lenni, a könyvtárosoknak meg kell ismernie azokat a külső forrásokat és lehetőségeket, amelyekkel javítani tudja a fogyatékosoknak nyújtott szolgáltatásokat.

(Mohor Jenő)

Lásd még 268

Egyéb könyvtárak

01/246

ALSMEYER, David: Reinventing the corporate library: British Telecoms Library = Multimedia Inf.Technol. 27.vol. 2001. 1.no. 64-58.p.

Egy brit vállalati könyvtár megújulása: a British Telecoms Library

Elektronikus könyvtár; Üzemi szakkönyvtár

A British Telecom (BT) könyvtára 600 folyóiratcím-mel és 10 ezer könyvvel nagy vállalati könyvtárnak számított, intenzív állománygyarapítást folytatott, dokumentumellátó rendszert működtetett és heti tájékoztatót adott ki, ám a gazdasági kényszer (a folyamatos költségvetés-csökkentés és az – elsősorban folyóirat – áremelkedések) a jövő teljes újragondolására készítették. A könyvtáros-csapat arra belátásra jutott, hogy:

- tevékenységét az információkhoz való jobb hozzáférésre, mintsem a birtoklásra kell összpontosítania;
- másokra kell bízni azokat a feladatokat, amelyeket azok hatékonyabban el tudnak látni;
- ki kell bővíteni a könyvtár használói körét a vállalat más telephelyein lévőkkel, online szolgáltatások, digitális könyvtár kiépítése révén;
- az online kínálatnak olyan egyszerűnek kell lennie, hogy ne legyen szükség külön felhasználó-képzésre;
- az online verzióban újra kell teremteni az olvasók és a könyvtárosok korábban meglévő közösségét;
- az online kínálatot audio- és video-anyaggal is ki kell bővíteni.

Az amúgy is mozgékony „high-tech” környezetben dolgozó cégnél könnyen dőlt el a birtoklás vagy hozzáférés vita, és a folyóirat-előfizetések 75%-át lemondták. Kifejlesztettek egy olyan dokumentumellátó rendszert (BLADES), ami az olvasók számára a szükséges cikkek közvetlen megrendelését teszi lehetővé, ezek költsége belefért az előfizetés-lemondások által megtakarított összegbe. A lemondások és a könyvállomány selejtezése (az évek óta nem használt, illetve a vállalat profiljába már nem tartozó művek kivonása) jelentős hely-megtakarítással is járt. A BLADES szinte teljesen automatizál-

ta a könyvtárközi kölcsönzést és a dokumentumellátást, néhány más munkát (pl. a folyóirat-feldolgozást) pedig bért munkába adták ki.

Az 1994-ben építeni kezdett digitális könyvtár két adatbázist (Inspec, ABI/Inform) és 800 elektronikus folyóiratot kínál. Felhasználói felülete (melynek fejlesztésében két egyetemi könyvtár is közreműködött) rendkívül egyszerű és kényelmes, egy helyről lehet elérni valamennyi könyvtári adatbázist, elektronikus folyóiratot és a dokumentumkérről rendszereket.

A BT Digitális Könyvtára ma több információt nyújt, mint papír-alapú elődje hat évvel ezelőtt. Az egész céget szolgálja, nem csak a könyvtár közelében lévőket. 7 fővel működik, a korábbi 23 helyett, de ezek sokoldalúbb és magasabb színvonalú munkát végeznek. A régi könyvtár bezárása a legjobb dolog volt, ami történhetett.

(Mohor Jenő)

01/247

FUENTES ROMERO, Juan José: Las bibliotecas centrales de comunidades autónomas del estado espanol. Su colección de materiales = Rev. Esp. Doc. Cient. 23.vol. 2000. 4.no. 395-416.p. Bibliogr. 31 tétel.

Res. angol nyelven

A spanyol autonóm tartományok központi könyvtárai és állományuk

Állománygyarapítás; Regionális könyvtár

A spanyol könyvtárügy új jelensége a valamennyi autonóm tartományban működő tartományi központi könyvtár (TKK), amely többé-kevésbé ugyanazt a küldetést teljesíti (vagy kellene, hogy teljesítse) a maga környezetében, mint amit országos méretben a nemzeti könyvtárak. Természetesen vannak különbségek a tradicionális nemzeti könyvtárak és az új típusú TKK-k között, ennek ellenére feladatkörüket, funkciórendszerüket és ebből adódó gyűjteményfejlesztési elveiket is könnyen le lehet

vezetni a nemzeti könyvtárak általános gyakorlatából, illetve a nemzeti könyvtárak szakirodalmából (a fő hivatkozási források M.B. Line, A. Wilson, M. Gorman, I. McGowan és F.W. Lancaster írásai). A TKK feladata, hogy a tartomány, valamint a tartományi szerzők nyomtatott, hangzó és vizuális termékét összegyűjtse, megőrizze és terjessze (rendelkezésre bocsássa), ugyanígy a tartományról szóló anyagokat. Ebből a célból legalább egy kötelezpéldány illeti meg. Feladata, hogy elkészítse és terjessze a bibliográfiai információkat a tartomány kiadói terméséről, és kidolgozza – a könyvtári rendszer más tagjaival együttműködve – a központi katalógust és használatának módjait. Létesítsen együttműködési és csere-kapcsolatokat más nemzeti és külföldi könyvtári rendszerekkel. (A megfogalmazás az Aragónia könyvtáiról szóló 1986-os jogszabályból való, de általános érvényű.)

A mai spanyol társadalomban, ahol a politikai, társadalmi, gazdasági, technológiai stb. változások nem gyorsak, hanem szédítőek, a TKK-ra is érvényesek a könyvtár típusától független általános megállapítások, mint a Ranganathan öt törvényét modernizáló Gormanéi, vagy a McGowan által leírt tendenciák: a könyvtárhasználói szokásoknak a távoli használat lehetőségeiből következő változása; a kommunikációs technológia hatása a források megosztásának lehetőségeire; a dokumentumra vonatkozó bibliográfiai adatok megszerzése és a dokumentumhoz való hozzáférés folyamatainak várható fúziója; a folyamatos vita a katalógusok retrospektív konverziója körül; a kötelezpéldány-ügy szabályozásának revíziója az új médiumokra való tekintettel. A TKK-nak is alkalmazkodnia kell azokhoz a

körülményekhez, melyeket az elektronikus források növekvő és a nyomtatottak csökkenő használata, a források interaktivitásának növekvése, a távoli információk használata és a távoli használók növekvő elvárásai jellemeznek.

Mindezek a feladatok és körülmények a gyűjteménnyel szemben olyan követelményeket támasztanak, amelyeket csak céltudatos tervezéssel, a gyűjteményépítés stratégiai tervének kidolgozásával lehet kielégíteni. Néhány kritérium a gyűjteményfejlesztés stratégiai tervezéséhez: a lehető legnagyobb mértékben növelni kell az elektronikus környezetben alapuló információk elérhetőségét és használatát; aktív programot kell kidolgozni az adott tartományra vonatkozó bármilyen típusú dokumentumanyag gyűjtésére és megőrzésére; a TKK legyen a tartományra vonatkozó bármilyen témájú anyag elsődleges központja, akár hagyományos, akár elektronikus formátumról van szó, s ennek megfelelő legyen az új hordozók és új formátumok fejlődésének figyelemmel kísérése, folyamatos beszerzése és hozzáférésük biztosítása; biztosítani kell, hogy a gyűjteményfejlesztés legyen különösen érzékeny az egyes tartományok különleges igényeire (pl. Rioja – borászat, Galicia – divat, Murcia – kertészet); a gyűjtemény fejlesztése a kisebbségi témákra is terjedjen ki, hogy a gyűjtemény tükrözze az adott tartomány összetételét (faji, kulturális stb. téren is); ki kell építeni mind a többi könyvtárral, mind az egyéb kulturális intézményekkel az együttműködési kapcsolatokat a kitzűzött célok mind teljesebb elérése érdekében.

(Mohor Jenő)

Lásd még 289